

LÄR OM KÄRNVAPEN

Definition av säkerhetsgarantier

Negativa säkerhetsgarantier (NSA) och positiva säkerhetsgarantier (PSA) är uttalanden för att icke-kärnvapenstater ska slippa känna en omedelbar rädsla för kärnvapenattack från en kärnvapenstat eller stå ensamma om det skulle utsättas för en kärnvapenattack. I en **positiv säkerhetsgaranti** lovar kärnvapenstaterna att aktivt ingripa för att skydda en icke-kärnvapenstat som anfalls eller hotas av anfall med kärnvapen. En **negativ säkerhetsgaranti** innebär att kärnvapenstaterna lovar att inte hota med eller använda kärnvapen mot en icke-kärnvapenstat.

Det finns inget formellt avtal gällande negativa säkerhetsgarantier, även om alla de fem officiella kärnvapenstaterna (USA, Ryssland, Storbritannien, Frankrike och Kina) har utfärdat egna säkerhetsgarantier. De fem kärnvapenstaterna gjorde gemensam sak av sina positiva säkerhetsgarantier i april 1995 genom FN: s säkerhetsråds resolution 984.

NPT 1995

I samband med översynskonferensen av icke-spridningsavtalet för kärnvapen (NPT) 1995 var det många länder som krävde att de fem kärnvapenstaterna skulle komma med säkerhetsgarantier. Den 6 april 1995 framförde USA, Ryssland, Storbritannien och Frankrike en gemensam deklARATION till FN: s säkerhetsråd som sa att det var viktigt med säkerhetsgarantier. De länder som är anslutna till NPT som icke-kärnvapenstater, och som alltså har av sagt sig möjligheten att skaffa kärnvapen, ska garanteras mot att bli anfallna med kärnvapen. Samma dag kom Kina med ett eget uttalande med löfte om att inte hota eller angripa icke-kärnvapenstater med kärnvapen.¹

Medlemsländerna i NPT antog på översynskonferensen 1995 en samling beslut kring hur det fortsatta arbetet för att förverkliga avtalet skulle se ut. Ett av dessa beslut gällde negativa säkerhetsgarantier, som uppmanade kärnvapenstaterna att ta ytterligare steg för att försäkra icke-kärnvapenstaterna mot kärnvapenangrepp – gärna i form av ett internationellt bindande avtal.²

Internationell konvention

Många länder vill skapa en internationell konvention som innehåller negativa säkerhetsgarantier. En sådan konvention skulle bli en del av internationell lag och

tydligt binda kärnvapenstaterna vid sina löften att inte hota eller anfalla icke-kärnvapenstater med kärnvapen. Ännu existerar ingen sådan konvention, till många icke-kärnvapenstaters stora frustration.

Kärnvapenstaterna ser negativa säkerhetsgarantier som ett försvagande av själva kärnvapenavskräckningstanken. Staterna menar att kärnvapnen är till för att avskräcka fiender från att attackera. Om man har lämnat en garanti om att aldrig attackera en icke-kärnvapenstat med kärnvapen försvinner avskräckningsaspekten. Icke-kärnvapenstaten har ju ett juridiskt bindande skydd mot att bli attackerad med kärnvapen.

Negativa säkerhetsgarantier går också emot den nationella säkerhetsstrategi som USA antog 2002. I denna hotar USA med att man kan använda kärnvapen som svar på en attack med kärnvapen, biologiska eller kemiska stridsmedel.³ Icke-kärnvapenstaterna krav på negativa säkerhetsgarantier har ökat efter att USA offentliggjorde denna princip.

Hindra kärnvapenspridning

Säkerhetsgarantier, både positiva och negativa, kan bidra till att minska risken för spridning av kärnvapen och till nedrustning. Om en icke-kärnvapenstat genom ett lagligt bindande avtal fått löfte om att aldrig utsättas för hot om eller användande av kärnvapen, minskar risken för att detta land känner ett behov av egna kärnvapen för att skydda sitt lands säkerhet. Många länder som tidigare visat intresse för att skaffa kärnvapen, t ex Japan och Sydkorea, har avskrivit sina planer sedan kärnvapenstater givit dem säkerhetsgarantier. Det faktum att Indien inte fått säkerhetsgarantier av någon kärnvapenstat kan antas ha bidragit till att de själva har utvecklat ett kärnvapenprogram.

Att Nordkorea länge eftersträvat ett eget kärnvapenprogram beror sannolikt delvis på att landet oroar sig för en attack från USA, med kärnvapen eller konventionella vapen. I alla förhandlingar har Nordkorea specifikt efterfrågat negativa säkerhetsgarantier från USA. Man kan alltså se det som att om negativa säkerhetsgarantier hade varit internationell lag så hade inte kärnvapenkrisen på den koreanska halvön behövt uppstå.⁴

Förslag till säkerhetsgarantier

FN:s dåvarande generalsekreterare Kofi Annan tillsatte en högnivåpanel kring hot, utmaningar och förändring. 2004 kom panelen med en rapport som bl.a. tar upp behovet av att kärnvapenstaterna utfärdar säkerhetsgarantier för icke-kärnvapenstaterna.⁵ Rapporten uppmanade dock inte till ett lagligt bindande avtal kring säkerhetsgarantier.

Sedan många år tillbaka har statliga delegationer krävt diskussion och förhandling kring negativa säkerhetsgarantier. Kraven har framkommit både under förberedandekommittéer och översynskonferenser för ickespridningsavtalet NPT, i nedrustningskonferensen i Genève och i FN:s generalförsamlings första kommitté. På

den förberedande kommittén 2007 inför NPT översynskonferensen 2010 presenterades inte mindre än fyra arbetsdokument kring lagligt bindande säkerhetsgarantier. Dessa kom från en grupp av stater inom alliansfria staters förbund⁶; från Italien⁷; från Kanada⁸ och från Kina⁹. Omfattande diskussioner kring negativa säkerhetsgarantier är att vänta även framöver.

1 Security Assurances <http://www.ppnn.soton.ac.uk/bb2/Bb2secK.pdf>

2 1995 NPT Rev Con Package of Decisions <http://www.reachingcriticalwill.org/legal/npt/1995dec.html>

3 <http://www.reachingcriticalwill.org/legal/npt/issues.html#NSA>

4 Global Security Institute, Fact sheet: Negative Security Assurances.

http://www.pugwash.org/reports/nw/pugwash-mpi/GSIFactSheet_NSAs.pdf

5 A More Secure World. Report of the High-Level Panel on Threats, Challenges and Change. A/59/565

6 NPT/CONF.2010/PC.1/WP.10

<http://www.reachingcriticalwill.org/legal/npt/prepcom07/workingpapers/namassurances.pdf>

7 NPT/CONF.2010/PC.1/WP.27 <http://www.reachingcriticalwill.org/legal/npt/prepcom07/workingpapers/27.pdf>

8 NPT/CONF.2010/PC.1/WP.29 <http://www.reachingcriticalwill.org/legal/npt/prepcom07/workingpapers/29.pdf>

9 NPT/CONF.2010/PC.1/WP.43 <http://www.reachingcriticalwill.org/legal/npt/prepcom07/workingpapers/43.pdf>